

## **Pro Lukio ry:n lausunto sivistys- ja tiedejaostolle 8.10.25**

Tarja Aro-Kuuskoski, puheenjohtaja, lukiokoulutuksen päällikkö, Helsingin kaupunki

**Teema: Toisen asteen koulutus (luku 29.20);**

### **Talousarvioesityksen keskeiset painotukset ja kipupisteet, ml. oppimisen tuen vahvistaminen toisella asteella**

#### **LAUSUNTO-OSUUS**

**Tavoite:** Lukiokoulutuksella tuetaan väestön koulutus- ja osaamistason nousua tuottamalla opiskelijoille laaja-alainen yleissivistys, korkeatasoiset valmiudet jatko-opintoihin sekä yleisiä pohjavalmiuksia työelämään ja jatkuvaan oppimiseen.

#### **KESKEISET NOSTOT**

**Oppilaitoksen toiminnan keskiössä on oltava aina opiskelija.** Opiskelijoiden ja henkilöstön hyvinvointi korreloivat keskenään. Opettajilla on suurin merkitys opiskelijoiden sitoutumisessa opintoihin, oppimiseen ja tätä kautta myös hyvinvointiin. **Tärkein tekijä opiskelijoiden motivaation nostamiseen on opiskelijan uskon ja luottamuksen ylläpitäminen tulevaisuuteen.**

Rehtorit ovat avainasemassa muutoksen johtamisessa.

**Opiskelijoiden oppimisen ja hyvinvoinnin lisäämiseksi resursseja on kohdennettava opetukseen sekä johdon ja opetushenkilöstön kouluttamiseen ja pedagogiseen kehittämiseen.**

**Päätöksentekijöiden tulee ryhtyä konkreettisiin toimiin nuorten tulevaisuususkon palauttamiseksi ja luomaan puheessaan toivoa.**

#### **KIPUPISTEET**

- opiskelijoiden osaamistason suuret erot kielitaidossa ja ylipäättään perustaidoissa
- sosioekonomisen taustan vaikutus toiselle asteelle ja jatko-opintoihin suuntautumisessa
- perusopetuksen päättöarvosanat vaihtelevat sen mukaan, mistä opiskelija tulee lukioon.

- Lisääntyneet erilaiset neuropsykiatriset diagnoosit lisäävät oppimisen tuen ja erityisopetuksen tarvetta.
- selkeästi heikentynyt resilienssi ml. kyky tehdä asioita loppuun saakka sinnikkäästi kohti tavoitetta
- suurissa kaupungeissa monikulttuuristen opiskelijoiden suhteellinen määrä lisääntyy, mikä lisää vaateita suomen tai ruotsin kielen kielitaidon parantamiseen lukiokoulutuksen aikana
- kaupunkien lukiolaisten määrä kasvaa ja maaseutukunnissa lukiolaisten määrä pääsääntöisesti vähenee
- opettajien työnkuvan ja ammatti-identiteetin muutos
- johtamisen laadun vaihtelevuus
- lukiolaisten liikkumattomuus haastaa heidän opiskelukykyään
- optimistisesti omaan tulevaisuuteensa suhtautuvien nuorten osuus on pudonnut 25 prosenttiyksikköä Nuorisobarometrin mukaan vuodesta 2008 vuoteen 2024.
- globaalit kriisit heikentävät lukiolaisten turvallisuuden tunnetta

## **MUUTOKSET RAHOITUSPERUSTEISIIN**

**Pro Lukio ehdottaa seuraavia muutoksia rahoitusperusteisiin** perustelunaan toimintaympäristöjen muutos koko Suomen tasolla ja lukiokoulutuksen velvoitteiden lisääntyminen.

- **lukiokoulutuksen rahoitusleikkuri tulee poistaa.**
- EU- ja ETA-maista tulevien **S2-opiskelijoiden määrä tulee huomioida koulutuksen järjestäjän rahoituksessa**
- **koulutuksen järjestäjien yhteistyöhön kannustavaa rahoitusta tulee kehittää**

## **EHDOTUKSIA RATKAISUIKSI**

1. **Perusopetuksessa tulisi olla pakollisena valtakunnalliset päättökokeet**, jotta lukioon tulevien opiskelijoiden todellinen osaamisen taso olisi mitattu yhdenvertaisesti. Tällä hetkellä päättöarvosanat eivät ole vertailukelpoisia eivätkä kerro osaamistasosta, koska tiedämme, että PISA-tulokset ovat laskeneet, mutta lukioitten sisäänpääsyn keskiarvorajat nousevat. Tämänhetkinen tilanne ei ole perusopetuksen päättävälle oppilaille yhdenvertainen.
2. **Lukiokoulutuksen paikkoja tulisi olla riittävästi.** Tällä hetkellä suurten kaupunkien budjettia haastaa kasvava opiskelijamäärä, joka vaatii uusia tilaratkaisuja, kuten myös henkilöstön lisäämistä sekä hallinnon, opetuksen että opiskeluhuollon puolelle.
3. **Opiskeluhuollon resurssi** tulee kohdentaa ensisijaisesti yhdessä opetushenkilöstön kanssa tehtävään **ennaltaehkäisevään yhteisölliseen työhön.**

**4. Osaamis- ja korkeakoulutustason nostossa tulisi toimenpiteet kohdentaa**

- a) niihin lukiolaisiin, jotka eivät suunnitelmallisesti ole jatkamassa korkeakouluihin. Näihin kuuluvat monikulttuurisista taustoista ja alhaisesta sosioekonomisesta tasosta lähtöisin olevat opiskelijat, joilla on usein alhaisempi lukioon pääsykeskiarvo. Tiedotuksen ja ohjauksen tulisi kohdentua jo perusopetuksen aikana myös näiden opiskelijoiden huoltajiin.
- b) ammatillisen puolen opiskelijoihin siten, että lukiokoulutus tarjoaa ammatillisen opiskelijoille mahdollisimman matalan kynnyksen opiskella lukio-opintoja (kts. Esim. [Ristiinopiskelu | Helsingin kaupunki](#) ) Myös tämän vuoksi tulisi koulutuksen järjestäjien välistä yhteistyötä tukea rahoituksella.

**5. Jatko-opintopaikkoja tulisi kohdentaa korkeakouluissa ja yliopistoissa yhteiskunnan tarpeiden mukaan aloille, joilla on selkeä työntekijä- ja osaajatarve.**

Kysyntälähtöinen korkeakoulu- ja yliopistopaikkojen tarjonta palvelee koko yhteiskuntaa. Tämä vaatisi työelämän, korkeakoulujen ja yliopistojen sekä toisen asteen vahvaa yhteistyötä. Lukioissa tämän edellyttäisi jokaisen aineenopettajan osaamista ja ymmärrystä tulevaisuuden työelämävalmiuksista, sekä opinto-ohjauksen kehittämistä. Tämän hetken uutisointi ei kannusta laaja-alaisesti pohtimaan omaa korkeakoulutusuraa, koska uutisoinnissa painotetaan tarinoita työttömiksi valmistuvista korkeakoulutetuista.

**6. Työelämä-, korkeakoulu- ja yliopistoyhteistyölle tulisi laatia valtakunnallinen digitaalinen alusta, johon työelämän ja jatko-oppilaitosten edustajat voisivat lisätä esimerkiksi oppiainekohtaisesti tutustumismahdollisuuksia aina tutustumistilaisuuksista luentovierailuihin.**

**7. Lukion tuntijakoa ja opetussuunnitelman sisältöjä tulisi uudistaa siten, että ne paremmin vastaisivat jatko-opintovalmiuksia, kansalais- ja työelämävalmiuksia sekä laaja-alaisen sivistyksen omaksumista.**

- a. Esimerkiksi opiskelijoiden oppimisvalmiuksia, elämänhallintataitoja sekä ICT-osaamista tulisi voida parantaa kaikille pakollisilla opinnoilla.
- b. Aineopintojen sisältöjä tulisi muokata ja mahdollisesti myös vähentää joiltain osin, jotta osaamisen laatu paranisi.
- c. Suomen osaamistason kannalta olisi huomioitava myös kyvykkyyksien kehittäminen. Tämä vaatisi myös opetussuunnitelman perusteiden avaamista ja tuntijaon tarkastelua. Esimerkiksi IB-koulutuksessa on paljon hyviä malleja, kuten extended essay, joita opetuksessa käyttämällä opiskelijoiden jatko-opintovalmiuksia voitaisiin parantaa.
- d. Tulevaisuudessa lukioitten resursseja ja yhteiskuntaa palvelisi parhaiten yhteinen katsomusaine, joka lisäisi eri uskontokunnista tulevien opiskelijoiden

ymmärrystä toisistaan ja vähentäisi erilaisista taustoista tulevien opiskelijoiden polarisaatiota.

- e. Lukioitten arviointia tulisi edelleen kehittää suuntaan, joka auttaisi opiskelijoita oikeantyyppisillä tehtävänannoilla kehittämään omaa sinnikkyytään kohti vaativampia tehtäväkokonaisuuksia. Hyvinvointia tukeva arviointi tulisi liittää kaikille pakolliseen opettajankoulutukseen ja täydennyskoulutukseen.
- f. Olisiko aika ravistella vahvasti oppiainejakoista opetussuunnitelmaa?

**8. Opettajankoulutusta tulisi uudistaa.** Opettajankoulutus ei tällä hetkellä vastaa nykypäivän tarpeita, eikä välttämättä anna realistista kuvaa siitä, millaisessa todellisuudessa opettaminen tapahtuu erilaisissa lukioissa. Tämä on mahdollisesti johtanut nuorten opettajien uupumiseen ja siirtymiseen muihin ammatteihin. Aineenopettajan työ on muuttunut merkittävästi ja edellyttää aiempaa laajempaa ja monipuolisempaa osaamista. Viimeistään oppimisen tuen lakimuutos on tehnyt tämän näkyväksi, koska se velvoittaa jokaisen opettajan havaitsemaan tuen tarpeita ja myös antamaan tukea opiskelijoille.

**9. Opettajien jatkuva kouluttautuminen tulisi muuttaa pakolliseksi.**

- a. Opettajille voitaisiin laatia esimerkiksi osaamispassi tai opettajadiplomi, jonka avulla kouluttautumissuunnitelmat tulisivat näkyviksi ja pitkäjänteisimmiksi.
- b. Pro Lukio ehdottaa, että kahden vuoden kuluttua opettajauran alkamisesta jokainen uusi opettaja pääsisi koulutukseen sen mukaisesti, millä tavoin työnantaja ja opettaja itse kokee tarvitsevänsä täydennyskoulutusta.
- c. Koulutusta tulisi antaa kaikille kielitietoisesta opetuksesta ja yhteisopettajuudesta.

**10. Opiskelijoilla tulisi olla mahdollisuus opetuksen ja sen laadun jatkuvaan arviointiin.** Näin pedagogisen kehittämisen todelliset tarpeet tulisivat näkyviksi ja oppimisen tuen muutoksen edellyttämä pedagoginen kehittyminen mahdollistuisi. Opettajilta tämä vaatisi kykyä reflektoida omaa osaamistaan erilaisten oppijoiden kohtaamisessa ja opettamisessa.

**11. Uusien opettajien työhön perehdytyksestä ja työssä jaksamisesta tulisi erityisesti huolehtia.** Tämä voisi olla myös valtakunnallisena mittarina koulutuksen järjestäjille.

**12. Lukioitten johtamisen laatua tulisi kehittää ja nostaa,** jotta toimintakulttuuri kehittyisi lukioille voisi kehittää valtakunnallinen Ammatillisen koulutuksen opiskelijapalautteen kaltainen kysely, jolla lukioita ja koulutuksen järjestäjiä mitattaisiin valtakunnallisesti samoin mittarein. Tämä tukisi lukiodien johtamista ja auttaisi tunnistamaan rehtoreiden ja opettajien täydennyskoulutustarpeita.

13. Laatu- ja saavutettavuushankkeessa kehitettyjä **pedagogisia käytäntöjä tulisi laajemmin jakaa ja ottaa käyttöön**, esimerkiksi kielitietoinen pedagogiikka tukee kaikkia opiskelijoita - ei ainoastaan S2-taustaisia - tai kahden opettajan yhteisopettajuus mahdollistaa opetuksen eriyttämisen ja opiskelijoiden yksilöllisen tuen antamisen.
14. **Myös rehtoreiden täydenniskoulutusta tulisi kehittää.** Rehtorin tehtävä on johtaa strategiaa, henkilöstöä, pedagogiikkaa ja taloutta. Rehtorit ovat aineenopettajia, jotka ovat suorittaneet opetushallinnon keskimmäisen arvosanan. Edellä mainitut kelpoisuusehdot eivät anna riittäviä valmiuksia rehtorin johtamistehtävään. Lukioitten laatu järjestelmässä tulisi olla johtamisen laadun mittaaminen, jonka perusteella myös rehtoreille voitaisiin kohdentaa oikeanlaista koulutusta.
15. **Tiedolla johtamista** sekä koulutuksen järjestäjän että oppilaitoksen tasolla tulisi valtakunnallisesti kehittää.
16. **Kehitetään pedagogiikkaa siten, että se tukee yhtä aikaa oppimista ja hyvinvointia.** Suomessa on meneillään **Schoolwell-tutkimuskokonaisuus**, josta saadaan merkittäviä tuloksia sosio-pedagogisista menetelmistä sekä opettajan ja vertaissuhteiden merkitykseen oppimiseen ja hyvinvointiin. **Pedagoginen kehittäminen tulee olla velvoittavaa, eikä jäädä vapaaehtoisuuden varaan.**

Esimerkiksi Helsingin kaupungissa on käytössä **toivon pedagogiikaksi nimetty ajattelutapa**, joka perustuu resilienssitutkimukseen, Schoolwell-tutkimusten havaintoihin ja positiiviseen psykologiaan. Sen ytimessä ovat arvostava kohtaaminen, vahvuuksien tunnistaminen ja vahvistaminen, sekä vertaissuhteiden käyttö opetuksessa. Toivon pedagogiikan ajatus on tuottaa opiskelijoille uskoa omiin kykyihin vaikuttaa omaan tulevaisuuteensa ja näin kasvattaa toivoa omaan tulevaisuuteensa. Toivon pedagogiikka on valtakunnallisen opetussuunnitelman oppimisen tuen viitekehyksenä. [Toivon pedagogiikka | Helsingin kaupunki](#)

#### 17. Lukiolaisten liikkumisen lisääminen

- a. **Lukiolaisten henkilökohtaiseen opiskelusuunnitelmaa voidaan kirjata kohta oman opiskelukyvyyn ylläpitämisen** suunnittelemisesta jokaisen lukiovuoden alussa vertaisoppimisen keinoin ([Schoolwell-tutkimus](#)) . Ensimmäisen ja toisen vuoden lopussa opiskelija reflektoi oman suunnitelmansa onnistumista. Opiskelukyvyyn ylläpidossa korostetaan liikkumisen merkitystä. (Tämä toimenpide on jo Helsingin kaupungin lukioissa käytössä.)
- b. **Liikkumisen mini-interventiomallin** käyttö kuraattorin, psykologin, terveydenhoitajan, erityisopettajan, omon tai ryhmänohjaajan kanssa

henkilökohtaisissa keskusteluissa. LMI-mallissa on kolme kysymystä, joiden avulla voidaan selvittää opiskelijan suhdetta liikkumiseen. LMI-mallin käytön jälkeen vähän liikkuvat opiskelijat ohjataan liikkumisen ammattilaisen, esim liikuntacoachin palveluihin.

- c. **Liikuntacoach-toiminta** lukioissa auttaa lukiopäivien aikana liikkumista.
- d. Opettajat velvoitetaan tauottamaan oppitunti ainakin kerran esim. parin minuutin jumppavideon avulla.
- e. **Paikallisesti rehtorin tehtävä on johtaa liikkumisen edistämistä**, jotta siitä tulee systemaattinen osa rakenteita ja liikkumisen edistämistä tulee mitata, jotta siitä tulee vaikuttavaa. Rehtori toimii paikallistasolla kapellimestarina kunnan muiden toimijoiden kanssa myös linkkinä päättäjiin, paikallisiin seuroihin, kolmannen sektorin toimijoihin sekä hyvinvointialueelle.